

Tänk om vi har fel?

Hur signaler kan utmana våra föreställningar om framtiden

Innovationsveckan, 2026

Jenny Sjöblom, Vinnova

The background features a teal, textured surface with a diagonal split. The upper right portion is a lighter, mottled teal, while the lower left is a darker, more uniform teal. Scattered across this background are several autumn leaves in shades of orange, red, and brown, some attached to thin brown stems.

Framsyn med en "ny" touch

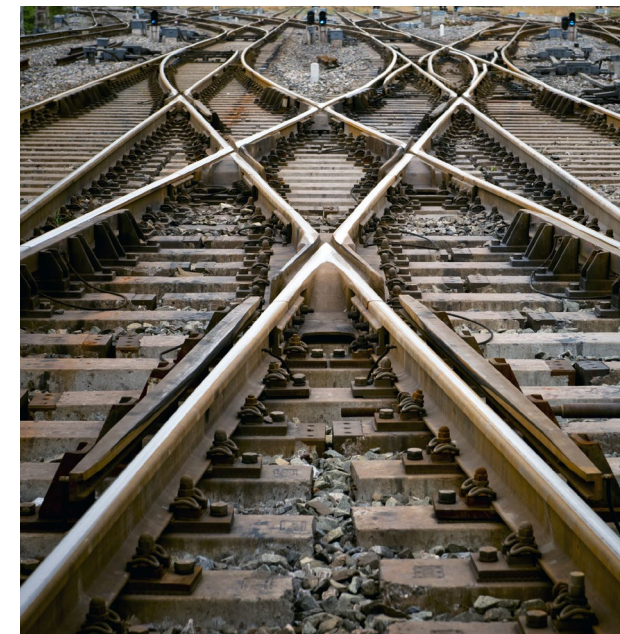
Från "Vad händer?" till "Vad händer om?"

Omvärldsanalys → *Vad händer eller händer härnäst?*

Framsyn → *Vad skulle kunna hända? (olika möjliga framtider)*

Strategisk framsyn → *Vad betyder dessa framtider för våra antaganden & beslut?*

”

Den
”traditionella”
framsyns-
processen

”

Framtiden överraskar oss sällan bara för att informationen saknas. Den överraskar oss ofta därför att vi tolkar nya fenomen genom logiker som utvecklades för en annan verklighet vilket begränsar vilka framtider vi kan föreställa oss.

Vem får definiera vad problemet är?

Det som uppfattas
som sunt förnuft är
ofta en produkt av
historia, kultur och
makt.

Från antagande till strategisk fråga

Så använder vi svaga signaler för att stresstesta hur vi tänker om framtidens yrkesutbildning

ANTAGANDE: Vad tar vi för givet?

Identifiera de rådande sanningar vi har om framtidens arbetsliv och yrkesutbildningens roll.

SVAG SIGNAL: Vad skaver mot antagandet?

Hitta konkreta, tidiga och marginella fenomen i dag som utmanar våra befintliga antaganden.

TÄNK OM...: Vad händer om signalen växer?

Utforska vad som sker om fenomenet sprids, blir mer betydelsefullt eller blir den nya normen.

KONSEKVENSER FÖR I DAG: Vad behöver vi tänka om eller göra annorlunda?

Definiera vad utvecklingen betyder för utbildningens uppgift och organisering redan nu.

Vi planerar ofta för
framtiden med
antaganden från
gårdagen.

A black mug with a white rim is the central focus. It is decorated with a cinnamon stick tucked into the top, a red leaf tied to the side with a piece of twine, and another cinnamon stick lying on the surface next to it. The background is a blurred, light-colored surface. The entire image is framed by a dark green diagonal band.

Exempel

**Hotet kommer utifrån...
från främmande makt**

Tänk om...

- Människor slutar lite på varandra, slutar lita på myndigheter. Och vänder sig mot varandra...
- Vad händer då med våra skyddsrum med bra ventilation och sköna sängar om ingen går dit eller litar på informationen som skickas ut?

Arbetsmarknaden och dess yrkesroller är tillräckligt förutsägbara och stabila för att vi ska kunna planera och utbilda mot dem i förväg.

Signaler som utmanar

Tröskelfri anställning, digitalt realtidsstöd och utbildning med ett annat syfte...

- Finland och Indien omdefinierar utbildningens syfte från arbete till liv.
- AI och realtidsstöd gör att avancerat lärande kan ske direkt i praktiken.
- Företag rekryterar på potential snarare än formella meriter.
- Fokus flyttas från att förbereda människor för att bidra till att människor utvecklas genom att bidra.

Beyond ban the box: Open Hiring creates jobs for ex-offenders and those with barriers to employment

Posted on June 20, 2019

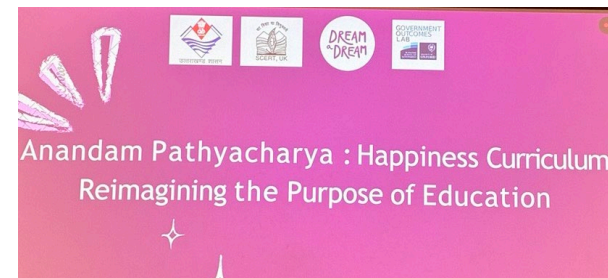
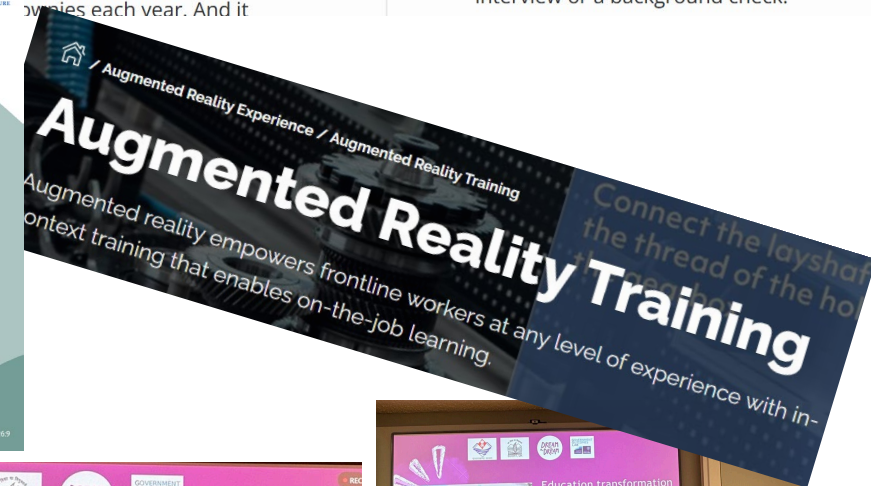
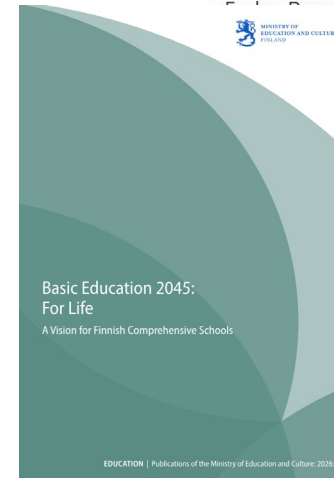
No resume, no interview, no background check. Just add your name to the hiring list, and you'll eventually have a job.

Sound incredible? There's actually a company that does just that. [Greyston Bakery](#) in Yonkers, New York, conducts what it calls Open Hiring™. In other words, it will hire anyone who wants to work, a practice that could revolutionize the lives of those with criminal records. And it's working to convince others to do the same.

Since 1982, the company has been baking the brownies that go into Ben & Jerry's Chocolate Fudge Ice Cream – seven million brownies each year. And it

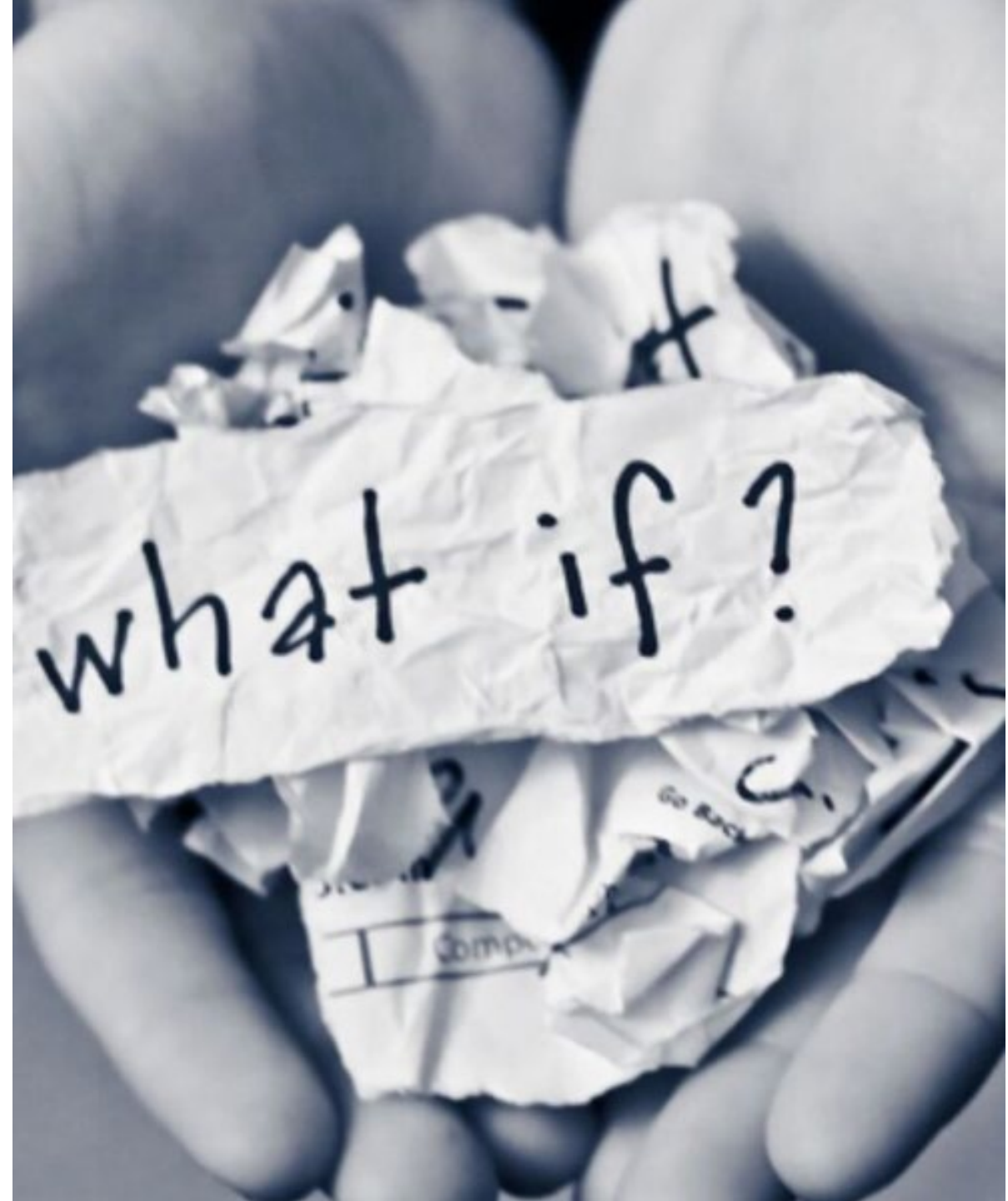

These Greyston bakers were hired without submitting a resume or going through an interview or a background check.

Tänk om...

- Problemet inte är att vi utbildar för få, utan att vi utbildar för yrken som hinner förändras innan eleverna ens hunnit ta examen?
- Vad händer om kompetens i allt högre grad skapas direkt på arbetsplatsen med digitalt stöd?
- Kommer ex yrkesvägledare finnas kvar som yrke – eller blir de livsvägledare /omställningsledare?

Färre födda → färre
framtida personer i
arbetsför ålder → högre
försörjningskvot →
svagare välfärd

Signaler som utmanar

Friskare 70-åringar, skatt på AI och basoffentlig service inom planetens gränser...

- 70-åringar har idag samma funktionella hälsa och funktioner som 60-åringar hade i tidigare generationer.
- AI och robotar utför allt mer arbete, och förslag om skatt på ny teknik och kapital utreds i flera länder.
- Basoffentlig service (UBS): Ett framväxande synsätt där välfärden kopplas loss från befolkningstillväxt för att hålla sig inom planetens ramar.

Social Policy Without Growth: Moving Towards Sustainable Welfare States

Part of: Beveridge Report Anniversary Collection: Towards A Sustainable Welfare State

Workstreams ▾ Podcast Think pieces Members Tools

You are here: Home » All Think Pieces » Think Pieces

Welfare systems should be made independent of GDP growth

March 3, 2022

Review Economy, Fiscal Policy, Environment, Resources, Energy
Can a Robot Tax Help Narrow the Social Divide?
June 28, 2022

Better Tools To Deal With Longevity

A new approach to evaluate data about getting old

Europe's population is getting older and older and this process is accompanied by many economic and social changes. The necessity of modifying pension systems and increasing the pension age are among the most discussed of these changes at the moment. Britain's the Netherlands', Germany's, Denmark's and Spain's national pension age will increase to 67. Ireland's pension age will even rise to 68. But how can policy makers justify to public those increases in pension age? How will they know how many of the "last years" are likely to spend in good health? Researchers Warren C.

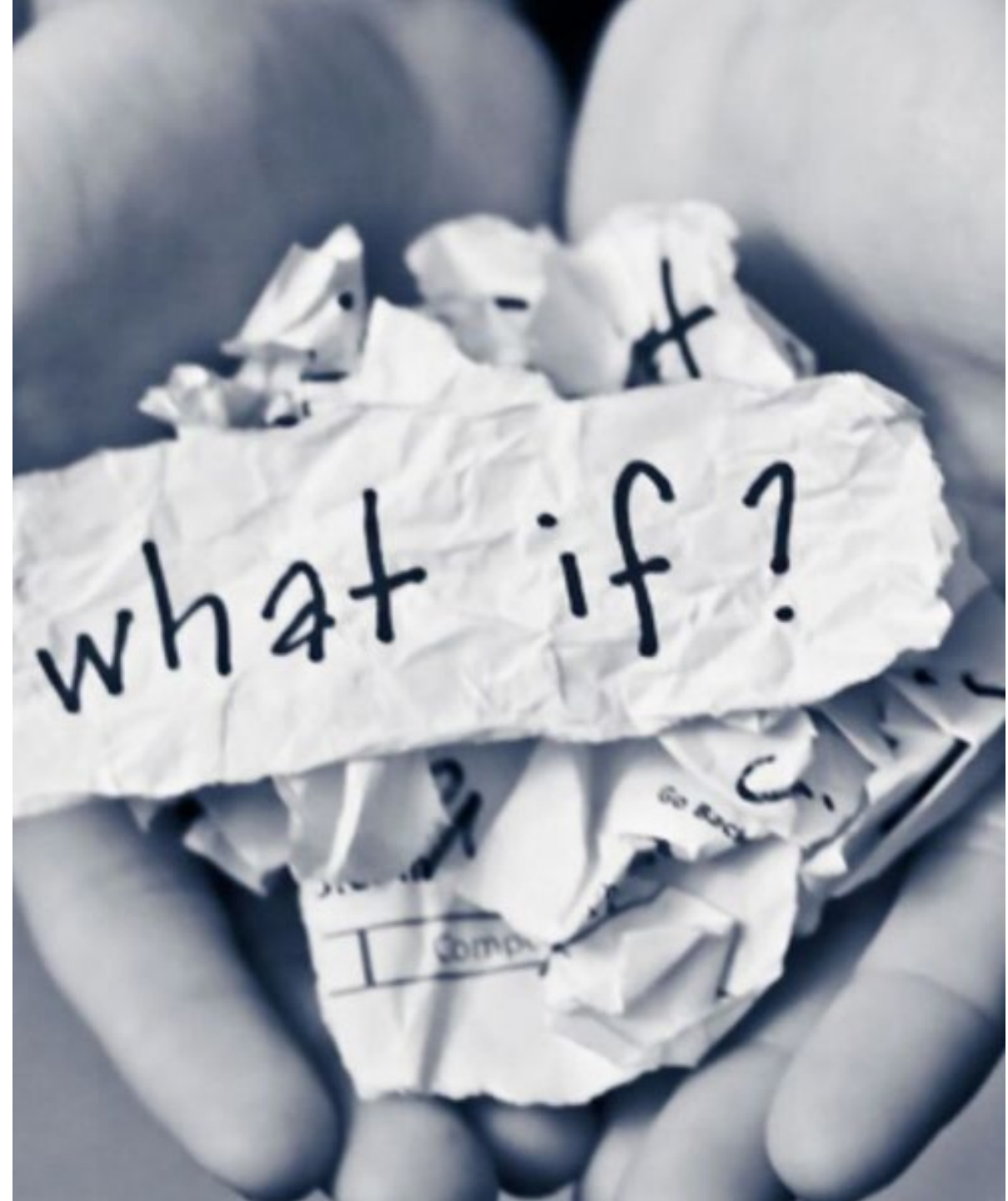
Barnafödande

**Jag har ingen barnlängtan
– men riskerar jag att
ångra mig?**

11 januari 2024 17:30

Tänk om...

- ...vi mäter ålder på fel sätt? Vad händer om vi slutar räkna 65-åringar som "gamla" och istället mäter faktiska hälsoår?
- ...skattebasen flyttas? Vad händer om välfärden finansieras av teknik och kapital istället för enbart mänskliga arbetstimmar?
- ... välfärdens överlevnad inte kräver fler invånare, utan att vi garanterar grundläggande samhällsservice (UBS) inom planetens ekologiska ramar?

The background features a series of concentric, raised circular ridges on a light-colored surface, creating a ripple effect. Overlaid on this are several diagonal, semi-transparent bands in shades of light green and grey.

**Meningsfulla relationer
och emotionellt stöd
bygger på mänsklig
interaktion**

WHERE SHOULD
WE BEGIN? —

ESTHER
PEREL

An illustration in a muted blue color palette. A man, a woman, and a young girl are sitting on a wooden pier. The man is in the center, wearing a white t-shirt and dark shorts, with his arm around the girl. The woman is on the left, wearing a dark t-shirt. A laptop sits on the pier between them. The background is a soft, hazy blue. The title text is overlaid in large white letters.

MY EX, HIS AI GIRLFRIEND, AND OUR KIDS

Signaler som utmanar

Människor använder AI-chattbotar som psykiskt stöd

Generella AI-chattbotar används som psykiskt stöd – trots att de inte är utvecklade som vård. Behandlingsliknande samtal uppstår i verktyg som inte omfattas av samma krav på klinisk evidens, professionellt ansvar och uppföljning som vård.

Majority of psychologists say patients are using AI
When asked whether AI has come up over the course of their practice, more than three-quarters of psychologists (77%) said that they have spoken with them about using AI to self-diagnose, seek emotional support, or just as a conversational partner. Notably, nearly two-thirds of psychologists (39%) have had patients who said they used AI to self-diagnose—either by using AI chatbots or by using AI to interpret psychological tests or diagnose mental health conditions. A third of psychologists (33%) reported that their patients are using AI for self-diagnosis, treatment, and a similar percentage (34%) said that they have used AI for self-diagnosis, affirmations, or behavioral reminders.

MEDICIN

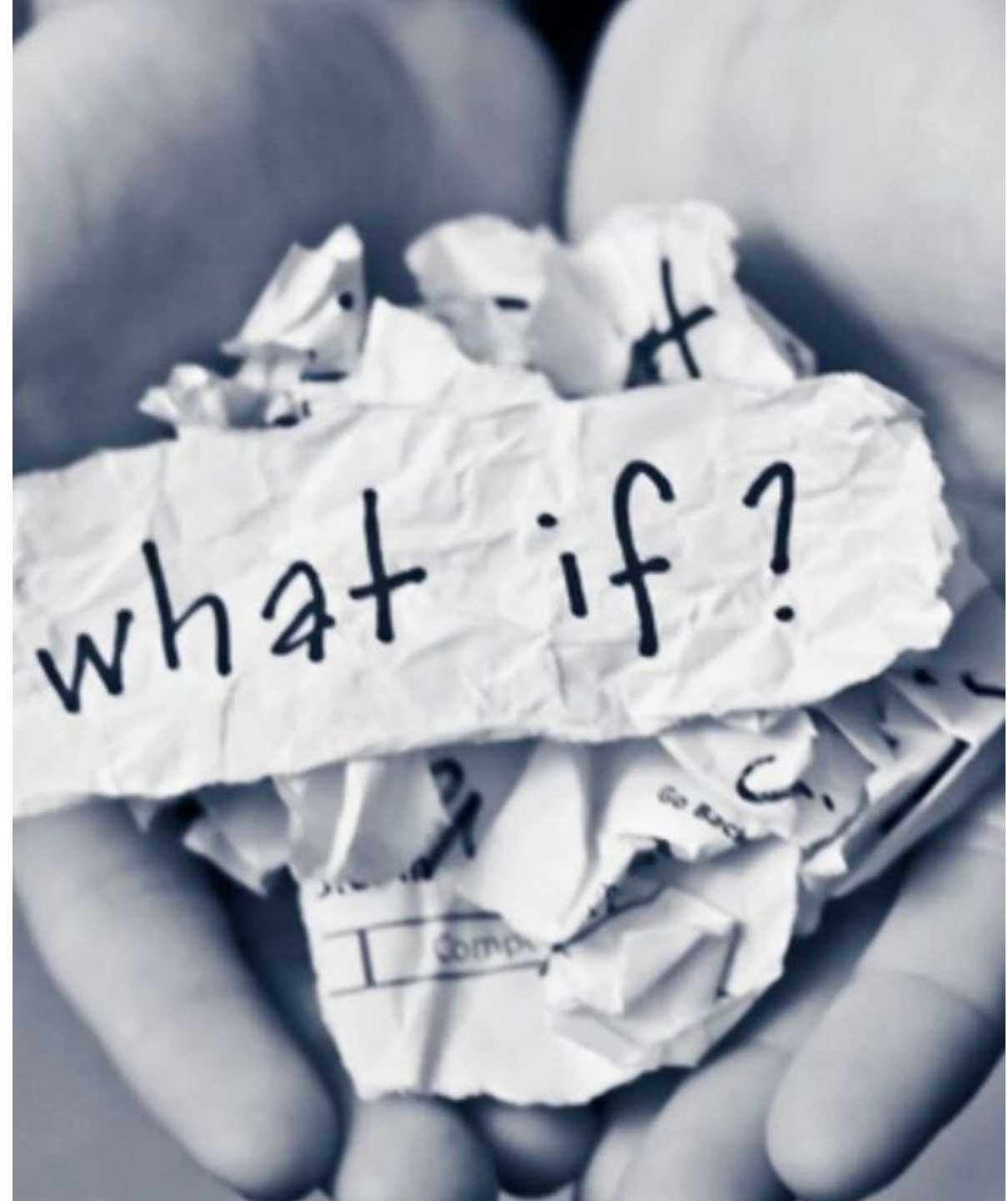
AI-chattbotar kan förvärra psykisk ohälsa – ny studie varnar för allvarliga brister

 Daniel Berglund | 22 juli 2026

Allt fler människor använder AI-chattbotar för att få råd, emotionellt stöd eller hjälp med psykisk ohälsa. För många är de tillgängliga dygnet runt, kostnadsfria och enkla att prata med. Men en ny studie visar att dagens AI-system fortfarande har stora brister när det gäller att hantera känsliga psykiska problem.

Tänk om...

- Stödet anpassas efter vad du vill höra – snarare än vad du behöver?
- AI ökar tillgängligheten till stöd men där omedelbar tillgång inte är samma sak som tillgång till lämpligt stöd?
- AI blir bättre än människor på att få oss att känna oss sedda och gör att vi inte lär oss att mänskliga relationer alltid innehåller motstånd, missförstånd, kompromisser och ömsesidig påverkan?

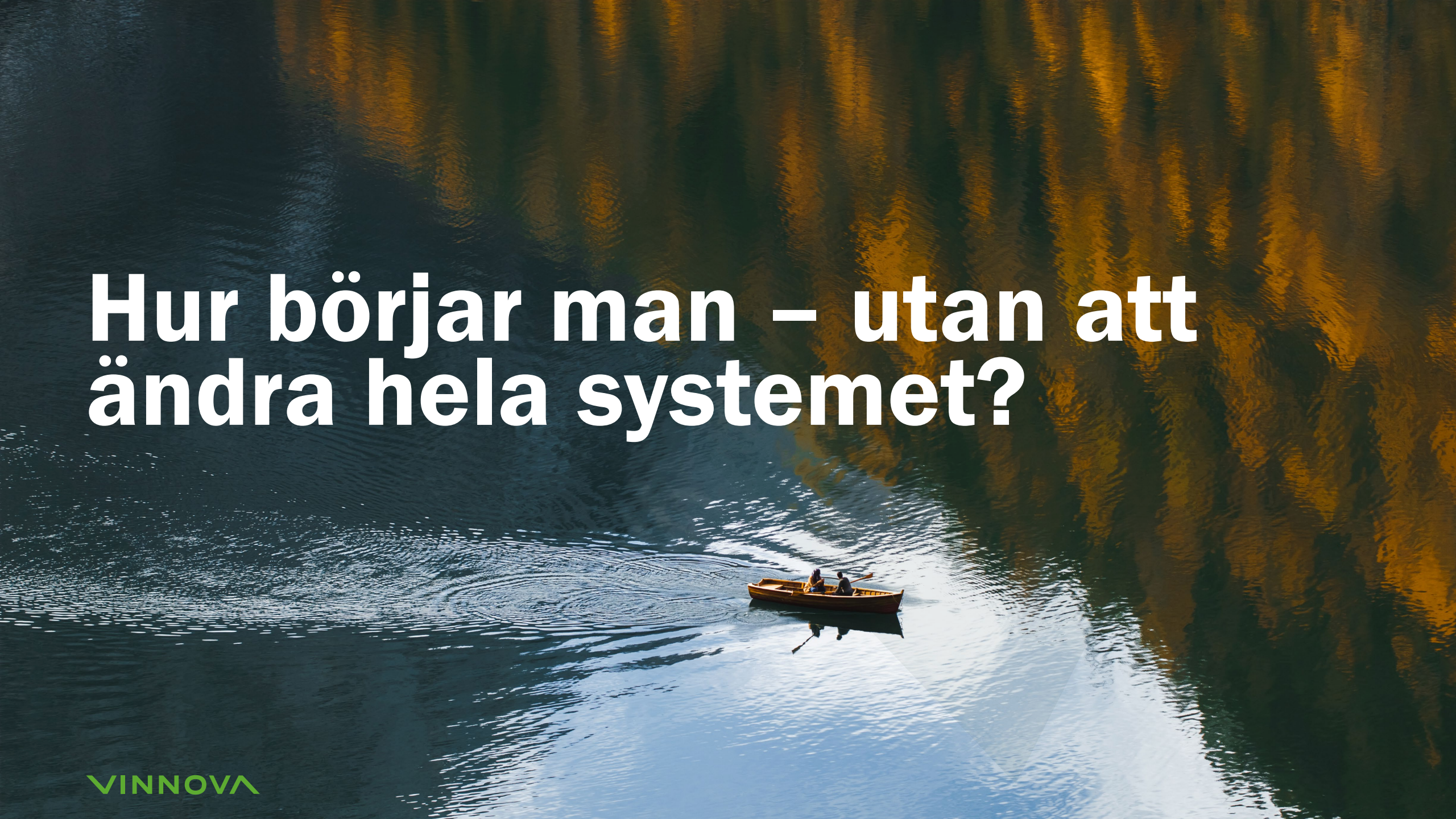
Ingen signal visar hur
framtiden blir. Men
varje signal ger oss
anledning att pröva
det vi tar för givet.

"The Handmaid's Tale" tar farväl – när serien
känns verkligare än någonsin

**Så vilka frågor om
framtiden borde vi
ställa oss oftare?**

A small wooden boat with two people is rowing on a calm body of water. The water is dark blue, and the surface is covered in golden, shimmering reflections, likely from the sun or a nearby light source. The boat is positioned in the lower right quadrant of the image, leaving a trail of ripples behind it. The overall mood is serene and contemplative.

Hur börjar man – utan att ändra hela systemet?

WORK ETHICS

PERSONAL VIEWS

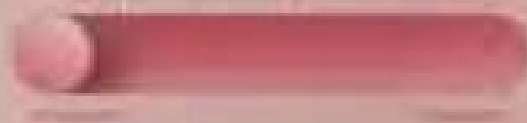
SEXUAL ORIENTATION

CHARACTER

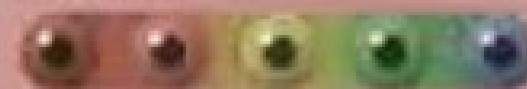
PERSONAL TRAITS

LIFE HISTORY

TV CHOICE

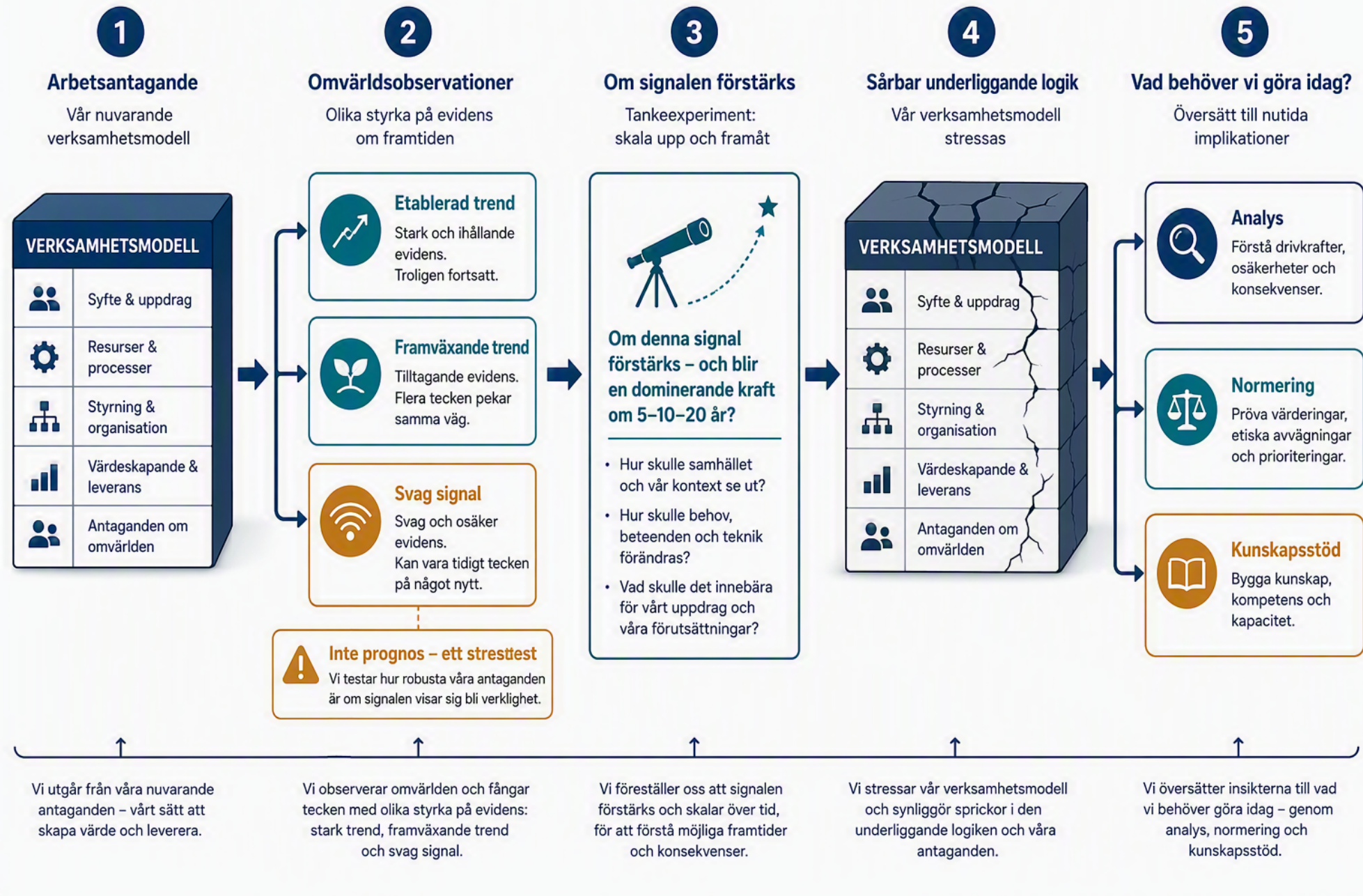
How to use

A top-down view of a tea ceremony setup. A dark red teapot is in the upper right. A small cup filled with orange tea is in the lower right. Several round, patterned tea cakes in green, yellow, and orange are on the left. A pair of black chopsticks lies diagonally across the center. The background is a light-colored, textured surface.

3. Hur kan ni börja?

”

**Detta har hänt → Varför är det
intressant? → Vilka antaganden
skaver det mot? → Tänk om det
växer?**

Så kan ni börja

Framsyn behöver inte vara en separat process. Börja i ett uppdrag ni redan har.

1

Välj ett verkligt uppdrag

Börja där ni redan behöver fatta beslut, göra en analys eller lämna en rekommendation.

FRÅGA ATT STÄLLA

Var blir det särskilt svårt att veta om dagens analys håller framåt?

2

Synliggör antagandena

Identifiera 1–2 logiker som uppdraget vilar på. Det som känns självklart är ofta mest intressant.

FRÅGA ATT STÄLLA

Vad tar vi för givet om människor, systemet eller omvärlden?

3

Leta efter det som skaver

Fånga etablerade trender, framväxande förändringar och svaga signaler som utmanar logiken.

FRÅGA ATT STÄLLA

Vad händer redan nu som inte riktigt passar in i vårt sätt att tänka?

4

Skala upp signalen

Gör ett tankeexperiment: anta att signalen blir en dominerande kraft om 5–20 år.

FRÅGA ATT STÄLLA

Vad förändras då för behov, beteenden, teknik och vårt uppdrag?

5

Översätt till idag

Använd insikterna för att pröva slutsatser och identifiera vad ni behöver göra annorlunda.

FRÅGA ATT STÄLLA

Vad behöver vi analysera, värdera, testa eller bygga kapacitet för nu?

Inte en prognos om framtiden, utan ett stresstest av era antaganden och beslut idag.

Vilka mentala modeller och dolda antaganden styr systemets logik?

Systeminnovation

Vilka mentala modeller och dolda antaganden styr systemets logik?

En övning i att synliggöra dolda strukturer, inte i att hitta färdiga lösningar.

● SYSTEMINNOVATION • 18 MAJ

BORD 1

Barnafödandeutredningen (Sverige)

Utredningen för en framtid med barn (S 2024:03) har i uppdrag att identifiera hinder för högre födelsetal och föreslå åtgärder för ett mer familjevänligt samhälle....

© SYSTEMANALYS

BORD 2

Horisont Europa & Konkurrenskraft (EU)

Europeiska kommissionen föreslår inrättandet av en ny europeisk konkurrenskraftsfond och kraftigt förenklade regler för forskning och innovation. Genom strategisk...

© SYSTEMANALYS

BORD 3

Långtidsutredningen (SOU 2019:65)

Långtidsutredningen analyserar de långsiktiga utmaningarna för svensk ekonomi och välfärdsstatens finansiering. Analysen bygger på antaganden om...

© SYSTEMANALYS

BORD 4

BORD 5

Frågor/diskussion

Tack!

vinnova.se

[company](#)
[/vinnova](#)

[/vinnovase](#)

[/vinnovase](#)

VINNOVA
Sveriges innovationsmyndighet